VIORELA CODREANU TIRON

Darul iubirii / Dhurata e dashurisë **Poeme/Poema**

Coperta: pictor şi grafician – Mihai Cătrună Redactor: Mihai Antonescu Lector: **Sherban/Adriana Tabaku**

Tehnoredactare: **Florian Huţanu**

Consilier de carte: ***Dr. Luan Topçiu***

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României CODREANU TIRON, Viorela, Darul Iubirii/Poeme Viorela CODREANU TIRON/ – Ed. Biodova, 2010

ISBN: 987 – 973 – 1867 – 22 – 9

Copyright *Viorela Codreanu Tiron*

Volum apărut în colaborare cu Uniunea Culturală a Albanezilor din România

Vëllim i botuar në drite në bashkëpunim *me* ***Bashkësine Kulturore të Shqiptarëve të*** *Rumanisë*

Tiparul executat la: CORMINA IMPEX SRL

Viorela Codreanu Tiron

DARUL IUBIRII ***DHURATA E DASHURISË***

Poeme/Poema

Volum româno-albanez

În tălmăcirea poetului şi traducătorului Përktheu nga rumanisnţia: **Baki** Ymeri

Editura BODINOVA

Bucureşti – Bukuresht 2010

Dedic acest volum şi mulţumesc, şi pe această cale, tuturor celor ce au contribuit la apariţia acestui volum, tuturor prietenilor mei, şi tuturor iubitorilor de poezie.

** * ***

Ua dedikoj këtë vëllim dhe u falënderoj përmes kësaj rruge, të gjithë atyre që kanë kontribuar për botimin e tij, şi dhe të gjithë miqve të mi, dhe gjithë dashamirëve të poezisë.

Motto:

Au venit peste mine clipe de întristare (...) harfa mea s-a prefăcut în instrument de jale şi cavalul meu scoate

sunete plângătoare... Apa va pătrunde în rădăcinile mele, rouă va sta toată noaptea pe ramurile mele.

Cartea lui Iov

Vërshuan mbi mi-a caste trishtimi (...) harpa ime u shndërrua në instrument vajtimi dhe nga kavalli im dalin tinguj vajtimtarë... Uji de të depërtojë në rrënjët e mia, vesa de qëndrojë tërë natën mbi degët e mia.

Librii Jovit

BIOBIBLIOGRAFIE

Viorela Codreanu Tiron s-a născut la Bârlad (8 aprilie 1954). Şcoala Generală şi Colegiul la Bârlad (1972 – 1974). Şcoală postliceală Sanitară la Iaşi. Institutul de Statistică şi Secretariat la Vaslui. Facultatea de Litere şi Filologie la Bucureşti. Debut în presa literară în 1969, în revista *Cenaclum* a Liceului „Ghe. Roşea Codreanu" din Bârlad. Conducător de cenaclu, colaborări cu reviste literare de prestigiu *[Hyperion, România literară, Convorbiri literare, Zorile, Luceafărul, Poezia* etc.) alături de personalităţi importante ale literaturii române precum Cezar Ivănescu, Ion Holbana, Romul Munteanu, Mircea Aurel Buiciuc, Denisa Comănescu, Gellu Dorian etc.). Activează pe site-uri literare şi administrează site-ul Fundaţiei Dostoievski. Interviuri la Radio şi TV. **Bibliografie literară:** ***Zidire în cer,*** Ed. Axa, Botoşani, 1996; ***Anotimpuri ostile,*** Ed. Axa, Botoşani, 2000; ***Ochiul somnului – darul iubirii,*** Editura Mustang, Bucureşti, 2005; ***Az alom szeme – a szerelem varazsa,*** în tălmacirea prof. Horvath Dezideriu, Ed. Arania, Braşov, 2006; ***Taina/ TAMHA*** – voi. bilingv româno-rus, Editura Fundaţiei Est-Vest, Bucureşti, 2007; trad. Elena Loghinovski; ***Vraj-B-a clipei,*** Editura Anamarol, Bucureşti, 2010, ***Darul iubiri – Dhurata e dashurisë*** (ediţie bilingvă, româno-albaneză, Bucureşti, 2010). Membru al Uniunii Scriitorilor din România, prezentă în diferite antologii de poezie, tradusă în rusă, ucraineană, maghiară, albaneză etc. Despre valoarea poemelor sale au scris Romul Munteanu.

Nicolae Prelipceanu, Dan Stanca, Cornelia Maria

Savu, Albert Kovács, Viorel Sâmpetrean, Horia Zilieru, Lucian Alexa etc.

BIBLIOGRAFI

Viorela Kodreanu Tiron u lind në Bërlad të Moldovës më 8 prill 1954. Shkollimin fillestar dhe Kolegjin e kreu në vendlindje, ndërsa gjimnazin Sanitar në Jash, Instituţiine Statistikës dhe Sekretariatit në Vaslui, Fakultetin e Shkronjave në Bukuresht. Debutoi në shtypin letrar më 1969, në revistën e Cenaclum të Liceut „Ghe. Roşea Codreanu" në Bërlad. Udhëheqëse klubi letrar dhe bashkëpunëtore revistash të mirënjohura letrare şi *România literară, Convorbiri literare, Luceafărul, Poezia* eu. Ka bashkëpunuar me shkrimtarë eminentë alături de personalităţi importante ale literaturii române, precum Cezar Ivănescu, Ion Holbana, Romul Munteanu, Mircea Aurel Buiciuc, Denisa Comănescu, Gellu Dorian eu. Aktivon në şi-te letrare dhe administron site-në e Fundacionit Dostojevski. Intervista në Radio dhe Tv. **Bibliografi letrare:** ***Murosje në qiell,*** Ed. Axa, Botoshan, 1996; ***Stine armiqësore,*** Ed. Axa, Botoshan, 2000; ***Syri i gjumit-dhurata e dashurisë,*** Editura Mustang, Bukuresht, 2005; ***Az alom szeme-a szerelem varazsa,*** në përkthimin hungarisht të Horvath Dezideriu, Ed. Arania, Brashovë, 2006; ***Fshehtësia,*** vëllim bilingv rumanisht/rusisht, Editura e Fundacionit Est-Vest, Bucuresht, 2007, përkth. Elena Loghinovski, **Vëllimi *Magjia e castit,*** Editura Anamarol, Bucuresht, 2010; ***Darul iubiri – Dhurata e dashurisë*** (edición bilingv, rumanisht-shqip, Bukuresht, 2010. Anëtare e Lidhjes se

Shkrimtarëve të Rumanisë, prezente në antologii tëndryshme poetike, e përkthyer në rusisht, ukrainisht, hungarisht, shqip eu. Për vlerat e poemave të saja kanë shkruar pena të mirënjohura şi: Romul Munteanu, Nicolae Prelipceanu, Dan Stanca, Cornelia Maria Savu, Albert Kovacs, Viorel Sâmpetrean, Horia Zilieru, Lucian Alexa eu.

ZERII SIRE NAVE

Jam vërshimi dhe përkëdhelja e valëve
Që vdesin në rërën e nxehtë

Jam zëri i sirenave
Që vien nga tejlargësite tua
Përse ke frikë të prekish këtë det
Të përmbushur me mistere të valëzuara
Që thërmohen në brigje
Për të vajtur më tej
Zëre se paku këtë vale
Që vien drejt teje
Dhe shtrëngoje
Duke e shtrënguar në duart tua.

ZVONUL SIRENELOR

Sunt năvala şi mângâierea valurilor ce mor în nisipul fierbinte.

Sunt zvonul sirenelor
ce vine de prea departe de tine.

De ce ţi-e frică să atingi această mare? prea plină de mistere unduitoare, ce se sfarmă de maluri, pentru a pleca mai departe?

Prinde măcar acest val ce vine spre tine!
Şi strânge-l.
strânge-l în mâinile tale!

ALE QE se DIJE

Të thoja një herë se jam gur;

Ajo që's e dije… ishte. Se çdo gur ka përjetuar gjumin e gurit Dhe ka parë şic shoh dhe unë Përmes gjumit të dheut.

Përmes gjumit të ajrit.
Përmes gjumit të ujit.
Përmes gjumit të trupit.
Vetëm vallen e pakryer të dritës Nuk arrita ta shoh…
Ngase – drita
Drita nuk dremit asnjëherë!
Dhe atëherë u kiheva Në gjumin e gurit e në mi-a.
Në harresë dhe në përkujtim.

Duke u fshehur në mes të pyllit Ku sytë që shikojnë Nuk mund të depërtojnë!

CEEA CE NU ŞTIAI…

Îţi spuneam odată că sunt piatră

ceea ce nu ştiai…
era că fiecare piatră a trăit
somnul pietrei
şi a văzut, cum văd şi eu.
prin somnul pământului.
prin somnul aerului.
prin somnul apei.
prin somnul trupului…

Numai nesfârşitul dans al luminii n-am reuşit să-l văd… pentru că… lumina, lumina nu doarme niciodată! Şi-atunci… m-am întors în somnul pietrei şi-n mine, în uitare şi-n aduceri-aminte, ascunzându-mă în miezul muntelui unde ochii ce privesc, nu pot pătrunde!

Dashuria ka rënë padukshmërisht Në thellësine e një humnere reshë – Mu atje – ku sytë e pulëbardhave Notojnë të lodhura në fundalin e furtunës Ndërsa klithja e tyre përzjehet Me fërshëllimën e erës.

Dhe askush nuk sheh.
Askush nukndjen. Să i mungon diçka!
Por kush mund të shohë?!…
Kur sytë tanë verbërohen
Nga fësrshëllima e erës
Kur sytë e të verbërve
Janë zogi të vdekur
Të hedhura në shkretëtirën e pyllit?

Dhe sytë e qelqimdjekin fluturimin e vapës Që shuhet padyshim Ndërmjet qepallave të lëshuara të harresës se të afërmëve?!

Iubirea a căzut pe nevăzute
În adâncul unei prăpăstii de nori – tocmai acolo… unde ochii pescăruşilor plutesc obosiţi pe fundalul furtunii.
Iar ţipătul lor se cufundă în vuietul vântului.
Şi nimeni nu vede, nimeni nu simte că-i lipseşte ceva!

Dar cine mai poate vedea?!… când ochii noştri orbesc de vuietul vântului, când ochii orbilor sunt păsări moarte aruncate-n pustiul de munte? şi ochi de sticlă urmăresc zborul văpăii care nebănuit se stinge printre genele coborâte ale uitării

de semeni.

Fjale të hedhura, të humbura, të heshtura, Të mbetura të pathëna.

Të gjitha i kam vielur

Dhe i kam shpërlarë me vesën e diellit.

I kam shtruar mbi rrapëllimat e shiut Dhe i kam ngului në det.

Prej nga vala de ti sjellë te këmbët e tua. Moş u përkul!

Unë kam mbyllur dikurë valën në duar Dhe kam mbëltuar fije kullose Mbi kreshtat e universit Dhe kam parë:

Përsipër…

Përposhtë…

Ku asgjëja e bën shtrojën.

CUVINTE

Cuvinte aruncate, pierdute, tăcute, rămase nespuse, pe toate le-am cules şi le-am spălat cu rouă-de-soare.

Le-am presărat pe ropotul ploii şi le-am înfipt în mare, de unde valul le va aduce la picioarele tale. Să nu te apleci!

Eu am închis odată valul în mâini şi-am presărat fire de iarbă pe creştetul universului şi-am văzut:

Deasupra…

Dedesubt…

Nimicul îşi face culcuş.

I kam shtruar tërë vitet

Mbi petale të buta

Ngadale të mi shpërlajnë mëkatet

Mbi të citat, pa mbarim.

Do të kalojnë castet E shpërthyera Nga shkëlqimi i luciferëve Të kihyer

Në mëngjezin e fjalës.

ÎNTOARCERE

Ai băut din izvorul uitării

crezând c-ai să scapi de tainele

şi tainiţele memoriei

fără să-ţi pese de vârtejul-destinului

ce duce spre cer şi-ţi conduce
eterna întoarcere.
naştere
şi renaştere.
până la iertarea păcatelor.
I varrosa duart në qiell Duke i ngulfatur Në dhe Në gurë E në gline
Kahmos kam shëtitur
Dhe kam kërkuar
Një zemër pa fshehtësi
Që de të mund la mbaja në dorë.
Mi-am îngropat mâinile în cer le-am înfipt în pământ, în piatră şi-n lut…
Peste tot am umblat şi am căutat o inimă fără ascunzişuri pe care s-o pot ţine în mâini.
Shikoj me qëndresë Këto forma-informe Şi lutje lulesh pa emër Që fshihen
Mes misterit dhe konkretes Mes jetës dhe vdekjes…
Dhe e zë ylberin Atëherë kur pin ujë Nga shpirti im
Urën duke mă bërë deri në qiell.
PUNTE PÂNĂ LA CER
Privesc stăruitor
aceste forme-informe.
ca ruga atâtor flori fără nume.
ce se ascund
Între mister şi concret.
Între viaţă şi moarte.
şi prind curcubeul
atunci când bea apă
din sufletul meu
punte făcându-mă până la cer.
Mbi grafikën e qiellit tënd dikush E ka fshirë emrin tim, pa dashur Dhe atje
Ka mbetur vetëm hija e iluzionit Që digjet në titërime tëndërdukshme Nëpër labirintin kaotik Atje ku memorja e shiut Shpalon mëkatet e njerëzimit.
GRAFICA CER UL UITĂ U
Pe grafica cerului tău cineva a şters numele meu fără

voie. Şi-acolo… a rămas doar umbra iluziei ce arde în pâlpâiri întrezărite prin labirintul haotic în care memoria ploii dezveleşte păcatele omenirii.

ŞI?

Şi ta gjej qetësine
Në shtëpine e trupit tim
Më shurrdhuese se să tuneli
Më e fuqishme se një krisje të qeshurash
Dhe më e furishme se să furtuna?

CUM?

Cum să-mi găsesc liniştea în casa trupului meu mai asurzitoare decât tunetul, mai puternică decât un hohot de râs şi mai năprasnică decât furtuna?

HIÇII GJITHANSHËM

Asgjë nuk më përkujton për ty
Dhe asgjë nuk e ruban emrin tënd
Vetëm Hëna herë herë më qan në supe
Duke më pyetur ku je
Dhe unë nuk di e ţi përgjigjem:
Ngase… yjet…

Janë fshehur në luciferë Luciferët janë mbështjellë me re Retë kanë harruar të luajnë Loja ka harruar të ekzistojë Dhe vetëm kundërmimi I një trishtimi të mermertë E preţ një yll që bie Për t'ia vënë dëshirën e fundit Në këtë atmosferë inerte Me vetëdije aq kompakte.

NIMICUL DE PRETUTINDENI

Nimic nu-mi mai aminteşte de tine! şi nimic nu mai poartă numele tău!

Doar luna, uneori, îmi plânge pe umăr, întrebându-mă unde eşti!?

Şi eu nu ştiu ce să-i răspund: pentru că… stelele s-au ascuns în luceferi, luceferii s-au învelit cu nori, norii au uitat să se joace, joaca a uitat că există!

şi doar miresmele unei tristeţi înmărmurite mai aşteaptă o stea căzătoare, să-şi pună o dorinţă în această atmosferă, inertă.

cu consistenţă atât de compactă.

Ku janëndjeshmëria dhe e vërteta Përrreth meje

është vetëm heshtje: Heshtje e përjetshme E fytyrave

Dhe e natyrës në vetvete E mbërthyer në kihetrat e frikës Me tentakulat e metamorfozës. Se kyçur në zemrën e dheut Me shakmisjen e përjetshme të humbjes.

Unde sunt simţirea şi adevărul? în jurul meu e doar tăcere: tăcerea eternă, a feţelor şi a naturii în sine, prinsă în gheara fricii de neprevăzut de tentaculele metamorfozei, închise în inima pământului, cu eterna sfâşiere a pierderii.

NDOSHTA... ISHTE (?)

Na ishte një lindje Na ishte një vdekje Dha ishte...

Ndoshta diçkandërmjet tyre Një këngë përdëllimtare Apo një vaj Më thuani:

Çka ishte???...

POATE... A FOST (?)

A fost o naştere!

A fost o moarte!

Şi a mai fost... ceva, *poate,* între ele, un cântec duios sau un vaiet!

Spune-mi, ce-a fost???...

I gërshetova yjet në vetëtima Të bardha, përvëluese, të prenta Dhe shigejtën e kaltërt e dërgova Në zemër të dheut Mbi shkumën e lumii Ta zbusë gurgullimën e tij Dhe ta sjellë, edhe një herë, Dritën e Magjive

Që de harruar... (?)

LUMINA MAGILOR

Am împletit stele în fulgere albe.

arzătoare.

ascuţite

şi-albastră săgeată le-am trimis în miezul pământului, pe creştetul muntelui, pe albia râului să potolescă clocotul răului şi să aducă, încă o dată Lumina Magilor, ce-a fost uitată... (?)

E kurorëzuar me kohën Fati

Ma qëndisi fustanin e nusërisë

Nga mëndafshi i pëluhurosur i kujtimeve

Që më tërheqin kah e shkuara ime

Përjetësisht prezente

Në fushat e lulëzuara

Nën një qiell të thinjur me yje.

Cununată cu timpul, destinul

mi-a făcut rochie de mireasă din mătasea prăfuită a amintirilor ce mă trag spre un trecut – veşnic prezent – din câmpiile-nflorite sub un cer încărunţit de stele.

I shtrova të gjitha ëndrrat Në tepsine e altarit E kundrova djegjen e tyre Dhe tymin e ngjyrave Duke u lartësuar në Hapsirën e hatashme Të nyncave kryneçe

I pashë pastaj të gjitha duke u shembur Në orteqe ikonash Veshje mbi pllakën time Që shkon duke u shembur.

PE TIPSIA ALTARULUI

Am aşezat toate visele pe tipsia altarului tău, am privit arderea lor şi fumul culorilor înălţându-se-n imensitatea firavă – dar fermă – a nuanţelor. Le-am văzut apoi prăvălindu-se în avalanşe de icoane, veşmânt peste lespedea mea odihnindu-se.

QETËSI

Një bote hijesh të zbeta Lëviz përrreth meje…

Balsam nga rrezet e Hënës Nuk po zbret…

Dhe heshtin dhembjet e mia të gjata… Kur valija e ëndrrave shkëputet.

LINIŞTE

O lume de palide umbre se mişcă-mprejurul meu… balsam din razele lunii nu mai coboară… şi tac lungile mele dureri când hora de vise se rupe mereu.

Je dashuruar në mi-a Dhembje
Aq tinëzisht
Aq plotësisht
Aq përjetësisht
Dhe aq imerrësisht
Je mbëltuar në eshtrat e mia
Saqë të gjitha kanë filluar të shemben
Nën peshën e dashurisë.
Te-ai îndrăgostit de mine, Durere.
atât de tainic.
atât de deplin.
atât de etern
şi-atât de spăimos

te-ai implântat în oasele mele.
Încât au început să se sfarme
sub povara iubirii.

PERSHPERITJA

Kaloja pyjeve në padije Dhe çdo hije e drurëve Më pështpëriste:

Unë e di se ku gjendet lumturia Vrapoja drejt drurit që fliste Duke u penguar Rrexohesha E ngrihesha

Pylli topitej nën sytë e mi Ekziston?
Nuk ekziston?
Gjithçaka bëhej ëndërr-në-ëndërr
Ëndërr-në-zhgjandër
Dhe rinia kalonte
Në një tkurrje të dukshme
Şi un i pështpëritjeve
Nën shtratin e dëborës
Por në luftën dhe buçitjen përjetshme
Ndërsa pështpëritja vazhdonte:

Unë e di ku gjendet lumturia Unë e di… unë e di… unë e di?!…

ŞOAPTA

Cutreieram pădurile-nneştire şi fiecare umbră a copacilor, aşezată de-a curmezişul, îmi şoptea:

eu ştiu unde se află fericirea!
Alergam spre copacul-vorbitor
mă-mpiedicam.
cădeam.
mă ridicam.
Pădurea se topea sub ochii mei. Exista?
Nu exista?
Totul devenea vis-în-vis.
vis-în-ne-vis.
şi tinereţea trecea
Într-o aparentă încremenire.
ca apa râurilor
sub stratul de zăpadă
dar veşnică luptă şi zbucium.
Iar şoapta continuă:

eu ştiu unde se află fericirea!

Eu ştiu… eu ştiu!… eu ştiu?!…

Mu atëherë kur u qas mëngjezi Dhe rezja endritur undal Mbi ballin tim e zhyrur në mendime E morra vesh

E morra vesh se duhet tu nënshtrohem

Pemëve

Yjeve

Dhe Ty.

De-abia când a venit dimineaţa şi raza luminoasă s-a oprit pe fruntea mea despovărată de gânduri am ştiut.

Am ştiut că trebuie să mă supun

arborilor.

aştrilor.

Ţie.

Lëre Zot të kalojë dhe një dite Ngase shpellën e shpirtit tim E kanë plaçkitur kusarët Ndihmomë Zot

Të mbëltoj se paku një kokërr drite Në zemër të dheut Dhe të gjej thesarët Tu Të mbëltuara në njerëz Lermë Zot të kalojë dhe një dite Dhe mbi boshilëkun e dheut Dhe mbi mi-a

Ndoshta de të shtrohet un i kulluar Dhe toţi i mëshirës

Përmbi krejt dashurine dhe mundin Tënd.

RUGĂCIUNE

Mai lasă, Doamne, să mai treacă o zi căci peştera sufletului meu a fost prădată de tâlhari!

Ajută-mă, Doamne.

să sădesc măcar un bob de lumină

În miezul pământului

ca să rodească sămânţa!

şi să găsesc comorile tale

zidite în oameni!

Mai lasă, Doamne… să mai treacă o zi, şi peste globul pământului, şi peste mine!

Poate se va aşterne apa limpede şi lacrima milei peste toată strădania ta.

KU MUND TA GJEJ?

Ku mund la gjej Ate pllugun Që përmbys

Shtresat e thella të kohës?
Kur përmbi mi-a vërshon
Vetëm shkuma e një kohe të tërbuar?
Unde-aş putea găsi plugul acela care răstoarnă
straturile adânci ale timpului? când peste mine năvăleşte doar spuma unui timp turbat?
Şi tandal këtë kohë Që rrjedh haotikisht?
E të të kulloj nëpër qepallat tua
Një përkëdhelje
Një këngë
Një poezi
Një fjale
— Şi një drite të thellë – Për bukuri të mugullojë Në zemrën tënde.
ÎNVAŢĂ-MĂ! cum să opresc timpul acesta
ce curge haotic?
să-ţi pot strecura printre gene
O mângâiere.
un cântec.
O poezie.
un cuvânt
— Ca o lumină adâncă – frumos să încolţească în inima ta.
PAMUNDESI
O Zot.
Më ke ulur në fillimin e një rruge Aq gjate dhe aq rëndë!
Dhe në rrugë më ke mbëltuar Gjithë dritat endezura Në verzi të drurëve të blertë Që dinin të më bëjnë hije.
Që të moş më djegë dielli vërshimtar i jetës.
Qirinjtë mândritën rrugën
Në natën e eklipsës totale
Por lotët e dimrit mi zhurritën mërite
Që donin la përqafojnë
Flakën e bardhë e të qetë.
NEPUTINŢA
Doamne.
m-ai aşezat la începutul unui drum atât de lung, atât

de greu!

Şi-n drum mi-ai semănat
tot lumânări aprinse
În locul copacilor verzi
ce-aveau să-mi ţină de umbră
să nu mă ardă năvalnicul soare-de-viaţă.
Lumânările mi-au luminat drumul
În noaptea eclipsei totale
dar lacrimile iernii mi-au ars mâinile
ce voiau să-mbrăţişeze
flacăra albă şi blândă.

KUJT INTERESON

Kujt i intereson
Për përmendimin dhe trishtimin E yjeve që zbresin në mi-a?
Kujt i intereson
Për lumin që hidhet në liqenin
Ku noton hija ime
Dorë për dore me shëmbëlltyrën e saj në ujë? Kujt i intereson Për qiellin e nxehtë Me gërsheta të thinjura
Të mbetura nga retë që’s e durojnë kaltërsine?
Aq pyetje më mbeten
Të degdisura në heshtjen e universit!

CUI ÎI PASĂ?

Cui îi pasă de îngândurarea
şi tristeţea stelelor ce coboară în mine?
Cui îi pasă de sălciile ce mă plâng.
de râul ce se aruncă în lac.
unde pluteşte umbra mea
mână în mână cu imaginea ei în apă?
Cui îi pasă de cerul fierbinte
cu şuviţe cărunte
rămas de la norii
ce nu mai suportă albastrul?

Atâtea întrebări îmi rămân… la care universul răspunde mereu cu marea lui muţenie!

KUJT T’I FTOJ

Çfarë kuptimi ka ta ftoj kohën, E kësaj bote inerte E

të shurdhër?

Kur nuk mund të gjej Lotin e syrit të kohës Në kohën kur shpirti i botës Po shuhet në përkujtime.

CUI SA STRIG?

Ce rost, să mai strig timpului, acestei lumi inerte şi surde? când nu mai pot găsi lacrima din ochii timpului iar sufletul lumii… s-a stins în aduceri-aminte.

Koha ime e vetme.

Mënjanë nga kohërat e tjera.

U derdh aq ngadale Pranë meje.

Să që nuk e di Në e kam patur.

Në ka qenë me të vërtetë imja Apo’s ka qenë veçse Iluzioni i një kohe.

Të përgënjeshtruar nga zonja Kohë.

Timpul meu unic.

aparte de celelalte timpuri.

s-a scurs atât de încet

pe lângă mine.

Încât nu mai ştiu…

de l-am avut…

de-a fost cu adevărat al meu

sau nu a fost decât

Iluzia unui timp.

răstălmăcit de doamna Vreme.

Drejt teje, o Zot.

Shikimet kanë ngelur të gozhduara! Presin t’u tregosh Ku e ke fshehur Fshehtësine e dheut E të jetës se këtushme?

Dëgjimi po tkurret Për të parë clic!

Por Zoti pe hesht! Dhe të vdekurit e mi Heshtin pranë Tij.

DUMNEZEU TACE!

Către Tine, Doamne, privirile au rămas pironite! aşteaptă să le arăţi unde-ai ascuns taina pământului şi a vieţii de aici?

Auzulse-ncordează s-audă ceva!

Dar Dumnezeu tace! şi morţii mei… tac alături de El.

PERPELITJE

Më quajnë liqeni I reflektuar në horizontin E syrit të pamëshirshëm të qiellit Prej nga zbresin retë e rënda Në heshtje të mrolura të përjetësisë Fluturimi im

S është veçse një përpëlitje Ndërmjet mureve me themel të ngritura.

ZBATERE

Mă cheamă lacul oglindit în orizontul din ochiul nelimilos al cerului de unde coboară nori grei în sumbre tăceri de eternitate pe zborul meu ce nu e decât zbatere între ziduri temeinic zidite.

ME PYET KUSH JAM?

Jam labirinti i britmës se murosur Në kufirin iluzor të qarjes Jam guri

I ngjeshur në bjeshkë Dhe vetëtima

Që e çan bjeshkën më dysh Jam parfumi i ashpër I dëborës që kërkon fijen Me formë perfekte Jam era

Që i thith shelqet

Në pluhur puhie në shëmbëlltyrë

Jam ardhmëria

Nga zëri i dritës

Që në agim la dhuroj…

Po de se de!

MĂ ÎNTREBI CINE SUNT?

Sunt labirintul strigătului zidit la hotarul iluzoriu al plânsului. Sunt piatra presată în munte şi fulgerul ce spintecă muntele în două.

Sunt parfumul crud al zăpezii, ce caută fulgul cu formă perfectă sunt vântul ce-ţi soarbe tristeţile cioplinduţi briza pe faţă!

Sunt viitorul-prezent din zvonul luminii ce-ţi împlinesc dimineaţa… de vrei!

POR… A MUND TË JEM…

dhe gjumi i dheut të përgjumur në ty Dhe dega e përkului që të fshikullon sytë Dhe guri i hedhur në rrugë Për të cilin përherë pengohesh Dhe era e ashpër e dimrit Dhe hija e natës Që të përgjon e uritur Dhe, po, a mund të jem rruga Që të shpie në përjetësi Pa ta treguar humnerën e pavdekësisë Tejmatanë saj A mund të jem Mallkimi

Apo bekimi şi (?!).

DAR… MAI POT FI…

şi somnul pământului adormit în tine.

şi creanga stingheră ce-ţi biciuie ochii, şi piatra aruncată-n drum de care mereu te împiedici!

Pot fi vântul aprig al iernii în umbra din noapte ce-ţi frâng dimineaţa!

Şi mai pot fi… o, da!… mai pot fi drumul ce duce la marginea eternităţii fără a-ţi arăta abisul înnemuririi de dincolo de ea!

Pot fi… şi sunt blestemul

sau binecuvântarea ta (?!).

SHIKOME

Jam lëmshi i algave I zënë në shakullimën e valëve Mezi i vetmisë E bukur dhe e ftohtë Që kalon nëpër bote Şi hija e një shkretëtire pa emër Duke të valëzuar

Duke të tubuar

Duke të shpëmdarë!

PRIVEŞTE-MĂ!

Sunt ghemul de alge prins în vâltoarea apelor, miezul de singurătate frumoasă şi rece, ce trece prin lume ca umbra unei deşertăciuni fără nume… învăluindu-te, adunându-te, risipindu-te!

ORA E VETME E DITËS

Kur kaplon terri bëhet e përhirtë Shkrihem në terrin e cuditshëm. Se bashku me mendimet Në këtë orë të vetme të ditës Përplot me kuptime Që më trokasin në portë Është ora e shfajësimit Gjithmonë zbavitëse Asnjëherë e shfajësuar.

Când se întunecă… devin cenuşie

mă dizolv în obscuritatea opacă odată cu gândurile în această *unică oră* a zilei

plină de semnificaţii ce-mi bate-n uşă:

E ora ispăşirii mereu izbăvită nicicând ispăşită.

lua shkrova përrallën time Mbi një lëvore mështekne Që e hodha në zjarr!

Nëse’s e doni: vegoni!

Asnjë shkëndijë moş të kërcejë Që moş t’un djegë

pragun e mëndjes!

V-am scris povestea mea pe-o coajă de mesteacăn ce-am aruncat-o-n foc!

De nu o vreţi: Vegheaţi!

Nicio scânteie să nu sară! Să nu vă ardă pragul minţii.

Pa Ty

Jam një fije rëre pa memorje
Jam një kokër gruri pa bërthamë
Më hidh o Zot në erën e mesditës
Të më fshehë në prehërin e qiellit
E të më mbyllë në kotarin e drite
Mi bashko duart në lutje
Mbroje fjalën që nuk më mbyt
Dhe mbuloma qiellin me krejt emrin Tënd
Dhe… fale, Zot, këtë fëmijë të egër
Që e harron emrin Tënd padashur.
IARTĂ, DOAMNE!
Fără tine
sunt fir de nisip fără memorie, sunt bob de grâu fără sămânţă.

Dă-mă, Doamne, vântului-de-miazăzi! să mă ascundă în poalele cerului şi să mă-nchidă în carapacea luminii, împreunează-mi mâinile în rugăciune! Ocroteşte cuvântul ce nu mă omoară şi acoperă-mi cerul cu întregul Tău nume! Şi… iartă, Doamne, copila sălbatică, ce uită numele Tău fără voie.

DIALOG I THJESHTË

— Jam dashuria Mëshira dhe përkëdhelja Kuptimi dhe shpresa Gëzimi, e vërteta dhe jeta îi kush je

— Unë?

Jam njeriu që ka harruar Të gëzohet.

DIALOG SIMPLU

— Sunt iubirea, mila şi mângâierea, înţelegerea şi speranţa!

Tu cine eşti?

— Eu?! Omul
care a uitat să se bucure.

I shpupuris vitet e plekurisë Mbi të njëjtën fushë të pafajshme Të fëmijërisë

Atje ku – mu tani – zbuloj

Dhimbjen dhe shakmisjen

Nga fija e flokut të bardhë të nënës

Îmi despic anii maturităţii pe-aceleeaşi câmpii nesăbuite ale copilăriei.

unde – abia acum –, descopăr durerea şi sfâşierea din firul de păr alb

al mamei.

POETJA DHE PËRJETËSIA FEMËRORE

Duke lekturuar poemat e këtij vëllimi mbetemi të kapluar nga bukuria e pastër që shndrit në çdo faqe. Na përfshin forca e stuhisë se ëmbël të afektivitetit, sinqeriteţi i papërkufizuar, guximi për afirmimin e hijeshisë se trupit dhe të dashurisë polivalente në konditat humane-femërore moderne, aspak të thjeshta, madje të kërcënuara. Kjo ekzistencë është e prekur nga pasioni i thellë, fshehtësia duke e përului luciditetin e intelektit me të vërteta supreme dhe fuqine e mirësisë, të njerëzores përmes zhdërvjelltësisë se instiktit, instrument i vetëmbrojtjes dhe vetafirmimit që vien përmes ştigjeve të senzualitetit, exaltimit erotik dhe dhuratës se dashurisë. Po, dhurata e dashurisë se gjithëfuqishme dhe diskrete, e cita duket të jetë, krahas bukurisë edhe një fshehtësi/enigmë, fundament i paluhatshëm i përjetësisë femërore.

Gruaja, porsi burri, është para se gjithash njeri. Para se të jetë rumun, shqiptar, hungarez apo francez. Apo, para se të jetë poete. Dhe, mirëkuptohet, është e barabartë me burrin në të gjitha pikëshikimet. Por, është në të njëjtën kohë, ndryshon şi trup dhe shpirt. Kush i ngatërron/përmbys gjërat në planin ideatik, juridik apo pragmatik këto dy sekse (përmes „martesës" homoseksuale apo lesbiane) është në kundërshtim me ligjet e natyrës dhe provokon mbarimin apokaliptik të qytetërimit human. Ky gjykim, natyrisht, nuk përjashton, por implikon tolerancën dhe kompasionin. Identiteţi seksual favorizon (dhe defavorizon) njohjen racionale,

gruan në botën e afektivitetit. Realiteţi psikologiik, i kushtëzuar nga shkaqe sociale, ka mbetumdërkaq shumë kohë pa efekte në planin e krijimtarisë artistike. Kështusoj, ndoshta në siguri paraprinndjeshmëria, njohja intuitivendaj asaj racionale, por poetët e mëdhenj të Rilindjes dhe kohërave moderne kanë qenë, pothuajse pa përjashtim, burra. Deri në shekullin e XX, kur paraqitet një Marina Cvetaeva, një Ana Ahmatova, Nemeş Nagy. Apo në letërsine rumune një konstelación i terë talentesh, şi Magda Isanos, Ana Blandiana, Angela Marinescu, deri te Monica Pillat, apo Viorela Kodreanu.

Viorela Codreanu Tiron zotëron në këtë konstelación një verzi të veçantë. Univerşi i saj bazohet mbi fundamentin real të ekzistencës sonë, në një epokë të prekur nga kërcënimi. Është po ai univers poetic që fanitet në tërë letërsine universal modern, nën shenjën e tëhuajësimit dhe vetmisë, ndërsa në kontekstin e postmodernizmit, nën shenjën e refuzimit fatal të vlerave autentike: në komunikim dhe dashuri, në bukuri, vërtetësi dhe mirësi. Poetja në aktualitet krijon shëmbëlltyrën e konditës humane aktuale, me shpartallimin në plan të parë… Prosteşti, dhembja, shpresa mbeten në nëntekst. Viorela Kodreanu vepron tejtërsoj. Vetëm në motonë e vëllimit të shpie në botën ekzistenciale, e kërcënuar rëndë permes fjalëve në librin e Jovit: „harfa ime është shndërruar në instrument vajtimi dhe kavalli im nxjerr fjale vajtimtare”. Që në poezine e parë ballafaqohemi me një Muzë të travestuar, një lloj lutje, e shprehur me foreş të kapshme artistike, me njëndjenjë të thellë të dhurimit, dëshirë për tandalur kohën kaotike, ndërsa në vazhdim vien ajo e vrasjes se errësirë që revelohet në Ëndrrën e qelqtë, ku fanitet hipostaza e parë e dritës mbrojtëse që na përshëndet.

Fill pas kësaj implikohen edhe motive tjera: dogana e gjumit, dogana e ëndrrave me kuptimin e parş që sugjeron Atdheui Premtimit, pas të citit pason bota e ëndrrës erotike, e sugjeruar, şi dhe ajo e ëndrrës se shembur në bardhësine e gjumit të pagjumë. E krijuar nga qendra e

motiveve kontrastuese, krejt libri është një vepër e vetme, një vepër e vërtetë që e neit lexuesin ţi kuptojë mikropoemat şi plesë në vete, të mishëruara njëra me tjetrën në mbretërine e fjalëve. Por në çdonjërën nga to jehon dhe tingëllon po ajo simfoni polifonike e motiveve poetike. Në të njëjtën kohë, mikropoemat kanë një strukturë aforistike me rima filozofike polare, me stilin e pasur me oksimoroma dhe reflekse të dendurandaj paradokseve të dukshme apo të fshehura.

Motivet janë të llojeve tëndryshme, edhe şi mbështetës objektual, arhetipal, psikologiik, edhe şi domethënie. Matriça e tyre e vërtetë është polivalenca dhe origjinaliteţi. Në sipërfaqe sistemi i motiveve as që vërehet. Secila domethënie /sugjestion, ka një statut aktiviteţi, emocioni, përjetimi eutentik të autorizuar nga një sinqeritet në substance e saj absolute. Në kontekstin e këtyre motiveve poetike origjinale, identifikojmë një game motivesh fundamentale dominante. Poeţi/poetja e merr përsiprë deri në pikën e fundit të gjakut, deri në frymën e fundit të shpirtit, ekzistencën e dyfishtë të burrit dhe të gruas. Janë të kapluară deri në shkallën më të lartë të besnikërisë, trupi, shpirti, ekzistenca dhe kërcënimi, dashuria e dhembshme, reciproke dhe e refuzuar, besimi dhe mosbesimi.

Në qendrën e universit artistic real/imagjinar, gjendet kshtusoj vetëdijësimi i ekzistencës, motive ontologiike. Për ate ajo nis nga motivet arhetipale, nga elementet şi dheu, qielli, un dhe zjarri, nga zemra, duart, qielli dhe yjet. Domethënieve të akumuluară gjate rrjedhës se historisë se qytetërimit, a shtohen kuptime të reja, përjetime personale. Fluksi i tekstit poetic shquhet përms koncertit armonik/disharmonic të motiveve, përmes lëvizjes dialektike të polariteteve nga shpirti i qenjes humane, përmes përjetimit pa rezervë të shpirtit, ngazëllimit dhe hijeshisë. Në poezine rumune femërore, Viorela Codreanu, porsi Monica Pillat, shquhet përmes shprehjes so theksuar të përjetësisë femërore, përmes shpalosjes se motiveve aferente, omniprezente dhe

plenare.

Albert Kovács

POETA ŞI ETERNUL FEMININ

Lecturând poemele din acest volum rămânem copleşiţi de frumuseţea pură care se degajă de pe fiecare pagină. Ne cuprinde forţa torentului suav al afectivităţii, sinceritatea neîngrădită, curajul în afirmarea frumuseţii şi a dragostei polivalente în condiţiile uman-feminine moderne, deloc simple, mai degrabă ameninţate. Această existenţă este marcată de pasiuni profunde, taina umilind luciditatea intelectului cu adevăruri superioare şi puterea binelui, a generozităţii prin abilitatea instinctului, instrument al autoapărării /autoafirmării venind dinspre senzualitate, bucuria erotică şi darul iubirii. Da, darul iubirii atotputernice şi discrete, care pare a fi, alături de frumuseţe şi tainăenigmă, constituanta-fundament a eternului feminin.

Femeia, ca şi bărbatul, este, înainte de tot şi de toate, om. Înainte să fie român, maghiar, albanez sau francez. Sau, înainte să fie poet. Şi, bineînţeles, este egală cu bărbatul în toate. Dar este, în acelaşi timp, alta ca trup şi ca suflet. Cine încurcă/inversează în plan ideatic, juridic sau pragmatic cele două sexe (prin „căsătoria" homosexuală sau lesbiană) merge împotriva firii, provoacă sfârşitul apocaliptic al civilizaţiei umane. Această judecată, bineînţeles, nu exclude, ci implică toleranţa şi compasiunea. Identitatea sexuală favorizează (şi defavorizează) ambele sexe. Bărbatul apare mai puternic în sfera gândirii şi cunoaşterii raţionale, femeia în lumea afectivităţii. Realitatea psihologică, condiţionată de cauze sociale, a rămas însă mult timp fără efecte în planul creaţiei artistice. Astfel, probabil în poezie primează afectivitatea, cunoaşterea intuitivă faţă de cea raţională, dar poeţii mari ai Renaşterii şi ai timpurilor moderne au fost, aproape fără excepţie, bărbaţi. Până în secolul al XX-lea, când apare o Marina Tvetaeva, o Ana Ahmatova, Nemes Nagy Agnes. Sau în literatura română, o întreagă constelaţie de talente, de la Magda Isanos, Ana Blandiana,

Angela Marinescu, până la Monica Pillat, să zicem, care a publicat, recent, dintru-un nou volum, o admirabilă pagină de versuri în revista *România literară.*

Viorela Codreanu Tiron ocupă în această constelaţie un loc aparte. Universul ei se înfiinţează pe fundamentul real al existenţei noastre, într-o epocă marcată de ameninţări. Este acelaşi univers poetic care apare în întreaga literatură universală modernă sub semnul înstrăinării, angoasei, al singurătăţii, iar în contextul postmodernismului, sub semnul renunţării fatale la valori autentice: la comunicare şi dragoste, la frumos, adevăr şi bine. Poeta în actualitate creează imaginea condiţiei umane actuale, cu dezastrul în prim-plan… Protestul, durerea, speranţa rămân în subtext.

Viorela Codreanu Tiron procedează altfel. Doar în motto-ul volumului face trimitere la lumea existenţială, grav ameninţată prin cuvintele din *Cartea lui Iov: „… harfa mea s-a prefăcut în instrument de jale şi cavalul meu scoate sunete plângă*toare în prima poezie – un fel de adresare către o Muză travestită, un fel de rugăciune – este exprimată cu o captivantă forţă artistică, cu un adânc sentiment de dăruire, dorinţa de a opri timpul haotic, iar în continuare aceea de a ucide întunericul ce se revelă în *Visul de sticlă* unde apare prima ipostază a luminii

ocrotitoare, salutare: *„Ca să ucid întunericul/ din adâncurile sufletului/ trebuie să înot/ prin fumul existenţei; / să mă reîntorc/ dincolo de începuturi/ să aflu şi să găsesc/ limanul luminii ocrotitoare/ ce arde în visul de sticlă. „*Dar imediat sunt implicate alte motive: vama somnului, vama viselor cu prima semnificaţie sugerând Ţara Făgăduinţei, urmată imediat de o a doua semnificaţie – cea a visului erotic sugerat şi a visului destrămat în albia somnului de nesomn. Creată din centrul motivelor contrastante, întreaga carte este o singură operă – o operă adevărată, doar că cititorul percepe micropoemele ca piesă aparte, perfect închegată şi suverană de fiecare dată. Dar în fiecare dintre ele sună şi răsună aceeaşi simfonie polifonică a motivelor poetice. În acelaşi timp

micropoemele au o structură aforistică cu rime filosofice polare, cu stilul bogat în oximorone şi frecvente recursuri la paradoxuri propriu-zise sau absconse.

Motivele sunt de diferite feluri şi ca suport – obiectual, arhetipal, psihologic – şi ca semnificaţie. Matricea lor adevărată este polivalenţa şi originalitatea. La suprafaţă sistemul motivelor nici nu se observă. Fiecare semnificaţie-sugestie îşi are un statut de afectivitate, emoţie, de trăire autentică autorizată de o sinceritate în substanţa ei absolută. Fără să existe o ierarhie propriu-zisă a motivele poetice originale, percepem, identificăm o seamă de motive fundamentale dominante. Poetul-poeta asumă până la ultima picătură de sânge, până la ultima suflare a sufletului dubla existentă a bărbatului şi a femeii. Sunt asumate la cel mai înalt grad al credibilităţii trupul, sufletul, existenţa şi ameninţarea, dragostea dureroasă, reciprocă şi respinsă, credinţa şi necredinţa.

În centrul universului artistic real-imaginar se află astfel conştientizarea existenţei, motivele ontologice. De aceea se pleacă de la motive arhetipale, de la elemente ca pământul, cerul, apa şi focul, de la inimă, mâini, cer şi stele. La semnificaţiile acumulate pe parcursul istoriei civilizaţiei se adaugă sensuri noi, trăiri proprii. Fluxul textului poetic se distinge prin concertul armonicăizarmonic al motivelor, prin mişcarea dialectică a polarităţilor din sufletul fiinţei umane, prin asumarea cumulată fără rezerve a fericirii, bucuriei, suferinţei, disperării şi totul sub semnul axiologic al binelui, adevărului, frumosului. În poezia română feminină, Viorela Codreanu Tiron, ca şi Monica Pillat, se distinge prin accentuata exprimare a eternului feminin, prin desfăşurarea motivelor aferente, omniprezente şi plenare.

Albert Kovács

BIBLIOGRAFI / BIOBIBLIOGRAFIE/ p. 7 – 8 ZĔRII SIRENAVE / Zvonul sirenelor / p. 9 – 10 ALE QË se DIJE / Ceea ce nu ştiai /p. 11 – 12 ASKUSH NUK SHEH / Nimeni nu vede / p. 13 – 14 FJALE / Cuvinte /p. 15 – 16 KTHIM / întoarcere/p. 17 – 18

NJË ZEMËR PA FSHEHTËSIRA / O inimă fără ascunzişuri/p.19 – 20 URA DERI NË QIELL / Punte până la cer/p. 21 – 22 GRAFIKA E QIELLIT TËND / Grafica cerului tău/p.23 – 24 ŞI / Cum? /p.25 – 26

HIÇII GJITHANSHËM / Nimicul de pretutindeni/p.27 – 28 HESHTJE E PËRJETSHME / Tăcere eternă/p.29 – 30 NDOSHTA... ISHTE (?) / Poate... a fost) /p. 32 – 33 DRITA E MAGJIVE / Lumina Magilor/ p. 34 – 35 E KURORËZUAR ME KOHËN / Cununată cu timpul/ p. 36 – 37 NË TEPSINE E ALTARIT / Pe tipsia altarului / p. 38 – 39 QETËSI / Linişte / p. 40 – 41

NËN PESHËN E DASHURISË / Sub povara iubirii / p. 41 – 42 PËRSHPËRITJA / Şoapta / p. 43 – 44

MU ATËHERË E MORRA VESH / De abia atunci am ştiut/p. 45 – 46

LUTJE / Rugăciune/p. 47 – 48

KU MUND TA GJEJ? / Unde-aş putea găsi? /p. 49 – 50

MËSOMË /Învaţă-mă /p. 51 – 52

PAMUNDËSI / Neputinţă /p. 53 – 54

KUJTIINTERESON / Cui îi pasă /p. 55 – 56

KUJT T'l FTOJ / Cui să strig? /p. 57 – 58

KOHA IME /Timpul meu /p. 59 – 60

ZOTI PE HESHT! / Dumnezeu tace! / p. 61 – 62

PËRPËLITJE / Zbatere /p. 63 – 64

ME PYET KUSH JAM? / Mă întrebi cine sunt? /p. 65 – 66

POR, A MUND TË JEM / Dar... mai pot fi... /p. 67 – 68

SHIKOMË! / Priveşte-mă! / p. 69 – 70

ORA E VETME E DITËS / Unica oră a zilei /p. 71 – 72

PA TITULL / Fără titlu /p. 73 – 74

FALMË, ZOT! / Iartă, Doamne! /p. 75 – 76

DIALOG I THJESHTË / Dialog simplu / p, 77 – 78

FIJA / Firul /p. 79 – 80

POETA ŞI ETERNUL FEMININ/ POETJA DHE

PËRJETËSIA FEMËRORE/ p. 81 / 85 Cuprins /p. 89 – 90